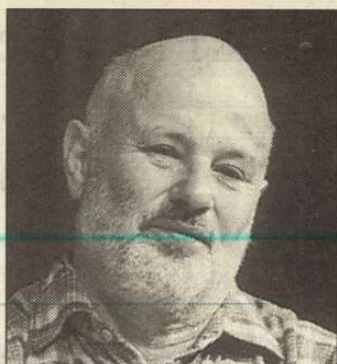

Eörsi István

Álmatag merengés félidőben

A koalíció félidejében – két választás között Magyarországon – néhez megnyilatkozni Kovács Kristóf publicisztikai remeklése után (Magyar Narancs, június 20.). Szerinte ez a ma kormányzó bagázs „azért lett megválasztva, mert az elődeiket már egész egyszerűen nem lehetett kibírni, és azért lesz újraválasztva két év múlva, mert a lehetséges utódokra még mindig emlékezni fog ez a szerencsétlen, sok tekintetben sarokba szorított gyűrés féltre emlékeztető ország”. Ezt a találó rezümét árnyalni is csak akkor tudnám, ha lemerülnek újságok és okmányok óceánjába, majd néhány igazgyönggyel a markomban felbuknának újra és felmutatnám őket az ámuló nyilvánosságnak. Csak hogy ámuló nyilvánosság nem létezik már. A pártállamban sem volt, nyolcvankilencben lett egy kicsit, és tartotta magát néhány évig, hála népnemzeti sobrijóskáinknak, akik szemünk láttára puhították fajtisza írja lovuk nyerge alatt bankbetéteiket. Fennmaradásához hozzájárult még egy Petőfi Sándorról elnevezett mély növesű, púpos zsidó asszony Barguzinban napfényre ázott csontváza, továbbá a rádióban és főként televízióban rendszeres időközönként celebrált vér- és rögvalóságos gyűlöletfélőrák. De mire a Horn-kormány működésbe lépett, az ámuló nyilvánosság elszenderült.

A kormányváltás első aktusá az volt, hogy a békeség kedvéért több millió forintos végkielégítéssel díjazták a médiabűnözőket. (Megfontoltan nevezem őket így. Ha csak alkalmatlanok lettek volna közszolgálati funkcióik ellátására, akkor sem járt volna végkielégítés nekik; de ők uszítottak és rágalmaztak is. Mindmáig büszke vagyok rá, hogy tetemes ideig egymagam tölthettem be náluk az első számú hazaáruló felelősségteljes posztját.) A nyilvánosság akkor már csak egy légyhessentő kézmozdulat erejéig riadt fel erre. Pedig ez a szimbólumok erejével ható intézkedés jelezte, hogy olyan korszak elé nézünk, ahol kéz kezét mos, az új urak éppúgy megbocsátják a régiek dísznóságait, ahogy a régiek is szeméthyuntyak az előttük (egzerszmind utánuk) kormánykodók lukratív kópéságai fölött.

A kölcsönös szeméthyuntyás, ez a közéletünket övező erkölcsi aura zsongító hatású. Minthogy életünket közvetlenül nem fenyegeti, és ráadásul általános jelenség, tudomásul vesszük, mint a kellemetlen időjárást. Ahogy múlik az idő, úgy emelkedik ingerküszöbünk; ami pár éve felkavart volna, arra ma ásitva legyintünk. Bossányi Katalin széles alapzatú, adatokban bővelkedő cikket írt a Népszabadság számára Palotás János nagyvállalkozónak a Postabank segítségével végrehajtott, nagy haszonnal járó, erkölcsileg és minden jel szerint jogilag is erősen kifogásolható findzsacsceleiről. Szerkesztői fiókban pihent hetekig a kézirat, de június 8-án végre napvilágot látott, feltételezhetően azért, mert a sajtó időnként helyrajzi jelentést adott róla, meg talán azért is, mert az Országos Rendőrfőkapitányság vizsgálati főosztálya időközben átadta Palotás ügyében a vádiratát az ügyészségnek. Olyan viszolygató képet rajzol ez a tudósítás az érintettekéről, társadalmunk fölöttébb befolyásos személyeiről, hogy ha közéletünk nem szenvedne álmokórbán, akkor szenzációt kellett volna okoznia, kikövetelve a tények nyilvános tisztázását és a személyi konzekvenciákat. Ehelyett néma csönd. És ezzel meg is lehetünk elégedve. Hiszen kinevezhették volna Palotást mond-

juk munkaügyi miniszternek, ahogy ezt Kiss Péterrel tették, miután Seres László egy háromkolumnás, szintén visszhangtalan Magyar Narancs-cikkben az eltűnt KISZ-va-gyon nyomába szegődve hihetetlen anyagi haszonnal járó zsonglorködést bizonyított rá. Vagy vessünk egy pillantást Kurucz Pál vállalkozó vonzó históriájára: a szélesebb nyilvánosság azt sem tudta róla, hogy

amikor kedvem ellenére a koalíciós kormányzás hívévé szegődtem. Akkor arra gondoltam, hogy halálos ítéletet írja alá az a párt, amely köz-hírré teszi, hogy nem óhajtok kormányozni. Márpedig belátható időn belül nem szerezhetünk egyedül abszolút többséget, és a korábbi kormánypártokhoz, négyéves minősíthetetlen szereplésük miatt, de azért sem csatlakozhatunk, mert nem

szert a románok, a szlovákok (és persze a Romániában és Szlovákiában élő magyarok) számára, hol a halálbüntetést állította volna vissza teljes öt percen át, míg el nem magyarázták neki, hogy ez esetben nem vehetnének fel bennünket a nyugati szövetségekbe. Utolsó ötletét realizálta is: kormánya szocialista tagjainak és pártja számos élvonalának közreműködésével megbukatta az új alkotmánykonceptióhoz ötpárti támogatással benyújtott módosító csomagot. Vagyis leszavaztatta, megszegényítette még saját pártjának a frakcióját is. Arra hivatkozott, hogy az alkotmánykonceptióból hiányoznak a szociáldemokraták értékei. Csakhogy például a munkához való jog vagy a szilárd pénz törvények útján nem szavatolható. Elképzelem Torgyán doktort vagy Szöllösi Istvánnét, amint az Alkotmánybíróságot a szociális jogokat és létbiztonságot garantáló alkotmányra hivatkozva az infláció vagy a munkanélküliség betiltására szólítja fel.

A miniszterelnök indoklása átlátszó ürügy, ő maga azonban olyan tapasztalati valóság, amilyen Angliában a marhavész: mindenre kihat. Kormányunk szocialista részlege eltemette Grósz, majd meggyászolta Nagy Imrét, miközben átfogó stratégiával védelmezi a Kádár-rendszer spiclijeinek emberi jogait és a késő Kádár-rendszer hatalmi viszonyait a pluralizmus játékszabályainak betartásával úgy építi át, hogy közben meg is erősíti, kielégítve a régi-új urak országos étvágyát, és hatalmukat, mely a Szovjetunió kezétől függött, jogilag védett gazdasági hatalommá alakítja át. A szabad demokrata belügyminiszter körül pedig bezárult a Grósztól Borosszon át Hornig minden kormányfő lelkeivel együtt rezgő, megbízhatóan antidemokratikus iskolázottságú rendőrfőtisztek gyűréje, és mi, akiket ideológiailag az emberi jogok teljességének vállalása tart össze, naponta szégyenkezhetünk az ügyési segédlettel elutolsó hatóságai brutálisok, rasszista bűncselekmények meggyászolás miatt. Véget ért a tusa a médiatörvény körül. Tájékozott csata után: a dögöktől bűzlő terepet sakálok lepik el. Az alkotmányozás elakadt, a szabad demokraták összeférhetetlenségű törvénytervezete összeférhetetlen a szocialista képviselők tetemes részének érdekeivel, a gazdaság pedig elviekkel most már összeomlás nélkül a választásokig. A nagy lopások nyilván folytatódhatnak, és minthogy – Pető Iván szavaival élve – „Frontális támadást koalíción belülről a koalíciós partner ellen nem lehet indítani”, nem tehetünk mást, mint hogy „a parlamentben igyekszünk csöndben maradni, és gesztusokkal jelezni a különállásunkat”. Pető azt reméli, hogy „Ezt a politikát figyelő közvélemény észre is veszi” – és ebben igaza lehet. Csakhogy a közvélemény túlnyomó többsége nem figyel már a politikára. Nem hatja meg hallgatásunk, sem a gesztusok jelbeszéde.

Ez a cikk nem voksol a koalíció felbontása mellett, hanem ellenérveket vár. Azt kellene tisztáznunk, hogy mit realizálhat még programjából a párt 1998-ig, ha együtt maradunk; és mit veszhetünk, ha lelécelünk. Ha a koalíció mellett döntünk, akkor azt tanácsolom, hogy elszántságunkat ébren tartandó, szemléljük meg időről időre közösen a Magyarok Világszövetségének öpusztaszeri üléséről készített videofelvételeket. Pusztaszeren, amely Ady óta a „keletiség, zsandár, alázat” szimbóluma, nemrég ismét az isteniesülő provincializmus táborozott. Néztem költői halandzságának ködmönében a világmagyart, akit valaha barátomnak tekintettem, és közben halk rokonszenv ébredt bennem – Horn Gyula iránt.

„...érdemes-e néma cinkosként statisztálnunk a mikszáthi haza kormányzási erkölcsait felidéző rendszerben?”

eszik-e vagy isszák, míg Kovács Zoltán az Élet és Irodalomban el nem regélte, miként próbálta Horn Gyula megbízásából rábeszélni Tarnói Gizellát arra, hogy pályázzon a tévéelnöki posztra. A siker érdekében változatos eszközöket helyezett kilátásba, például a tévékuratórium egyik-másik tagjának megvesztegetését. A tudósításból kirajzolódó férfias arcél befolyásos rádiósokat és tévéeket arról győzött meg, hogy ez ám a belevaló médiumszakértő, mire ő – minthogy Tarnói nem állt kötélnek – maga pályázza meg a tévéelnöki posztot, remélhetőleg szintén Horn Gyula biztatására, és állítólag jó eséllyel.

Fenti történet témánk középpontjába vezet. Elképzelhető-e a koalíciós kormány miniszterelnökéről, hogy telefonos közvetítő (mert állítólag ilyen is volt Popper Péter pszichológus személyében), majd fullajtár segítségével próbáljon egy neki ily módon lekötözött embert beültetni a tévéelnök székébe, olyan posztra tehát, amelynek betöltését törvényeink szerint közvetlenül nem befolyásolhatja? Nehéz tagadni, hogy egy ilyen esemény sor legalábbis elképzelhető. A közvélemény azonban erre sem volt kíváncsi. Az egyébként oly kritikus liberális sajtó kórusban hallgatott. A koalíciós partner megengedett magának egy-két bátoratlan kérdést, de a kormányzat becsületébe vágó ügy kivizsgálásához nem ragaszkodott. Ez érthető is. Ha már túrta, hogy valakik elkenjék Hujber és Dunai, Máté és Pál satöbbi satöbbi gyanús ügyeiket, és ha nem tette szóvá a bankvilág egyéb kormányzati javahagyott csínytevéseit, akkor miért éppen ebbe a piti stiklibe akaszkodjon bele?

A koalíció főkérdését a szabad demokraták szempontjából így összegezném: érdemes-e néma cinkosként statisztálnunk a mikszáthi haza kormányzási erkölcsait felidéző rendszerben, ahol is pártállami oligarchácskák és újjagdagok játsszák el az arisztokraták és gentryk szerepét? Vagy másképp megfogalmazva: milyen realizálható kormányzati eredményekért érdemes tovább mocskolódnunk? Nem új kérdések ezek: felvetődtek bennem már két évvel ezelőtt is,

kérnek belőlünk. Ezért csak a szocialistákkal foghatunk össze, feltéve hogy programunk legfontosabb elemeit elfogadtatjuk velük.

Ma is azt gondolom, hogy ezt az esélyt nem szalaszthattuk el. A szabad demokrata képviselők támogatása nélkül még kévsé sem születhetett volna meg semmilyen stabilizációs program, és az ország csődhelyzetbe kerül. A szocialista párt, mely voltaképpen egy egész sereg pártocskára pragmatikus szövetsége, tovább fokozva Karinthy álmat („álomban két macska voltam, és játszottam egymással”) vagy féltucat macskaként próbált volna játszani egymással, és egeret fogni (persze egyszerre kint és bent), és feltehetően megbukik, ha nem talál más – klerikális vagy populista – szövetségest. Egy új választás ilyen előzmények után kitorzta volna a szabad demokraták nyakát. Ráadásul a koalíciós egyezmény tűrhetőnek látszott.

Ma azt gondolom, hogy nem eléggé illúziótlannul szánták rá magunkat a szabad demokraták a szükséges lépésre. Először is azt reméltük, hogy a nyugati hatalmak és pénzintézetek kíméletesebbek lesznek hozzánk. Ezek azonban természetükből következően nélkülöztek minden empátiát, és gazdasági követelményrendszerüket kizárólag közvetlen érdekeik sugallatára fogalmazzák meg. Másodszor is a fenyegető előjelek ellenére sem számoltunk eléggé a miniszterelnök lelki alkatával. Már kormányzásának első hónapjaiban kiderült, hogy fontosabb neki a riválisának vélt pénzügyminiszter kiakolbóltása, mint az ország létfontosságú gazdaságpolitikai érdeke. Aztán jött az új pénzügyminiszter, akit nem kellett fűrnia, mert népszerűtlenségéről önmaga gondoskodott, de minthogy Horn Gyula a szakszervezeti lobbyra is épített, beemelte volna kormányába a pénzügyminiszter programjának deklarált ellenfelét, Nagy Sándort, hogy rükvercbe rakott sebességváltóval száguldjunk előre. Ezt a tébolyt a szabad demokratáknak sikerült elhárítaniuk, de a kormányfő improvizációs zsenialitása megfékezhetetlennek bizonyult. Hol vagy adót akart üstöllést bevezetni, hol vízumkény-

